

С Т А Н О В И Щ Е

ОТ: Проф. д-р АНДРОНИКА МАРТОНОВА, сектор Екранни изкуства, ИИИЗк – БАН (регистрирана в НАЦИД по п. н. 8.4 "Театрално и филмово изкуство").

ЗА: научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност доцент по *Кинознание, Киноизкуство и Телевизия (История на българското кино: архиви и институции)*, п.н. 8.4. Театрално и филмово изкуство, за нуждите на сектор Екранни изкуства към ИИИЗк- БАН. Обявата е обнародвана в Държавен вестник (бр. 41 / 09.05.2023 г.).

Единствен кандидат: гл. ас. *ДЕЯН СТАТУЛОВ*

Настоящото становище е изготвено съгласно заповед за конституиране на Научното жури по конкурса, № 293-РД на Директор на ИИИЗк – Проф. д-р Йоана Спасова- Дикова от 04.07.2023 г.

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания

От приложената справка – попълнена карта на НАЦИД по съответните показатели и изискуем сбор от точки, ясно се вижда, че гл. ас. Деян Статулов не само че отговаря на минималните национални изисквания според ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане, включително и на БАН, а ги надхвърля. Общият сбор точки на кандидата са 1095, докато при минимални изисквания те са съответно за 360.

II. Изследователска (творческа) дейност:

Гл.ас. Деян Статулов участва в конкурса за доцент с една публикувана монография, осем статии в реферирани и индексирани издания, една значителна обширна студия в сборник изследвания по проект, финансиран от ФНИ „Посттоталитарно българско кино – модели и идентичности“ (приключил 2021, с ръководител проф. д-р. Надежда Маринчевска - ИИИЗк, БАН).

Монографията „*(Пре)поръчани филми. Пропагандни практики в българското кино. 1944-1989.*“ (Локус, 2023, ISBN: 978-954-783-384-5), е логично, дори по някакъв начин бих казала обърнато на опаки огледално продължение на предходната му книга, свързана с цензурираните и забранени творби. Хабилизационният труд е първо по рода

си, пионерско изследване, което се фокусира основно върху игралното българско кино по времето на социализма и има за цел да представи нова гледна точка към отношенията власт – кино. Основната изследователска работа е свързана с издирването, анализа, интерпретацията и съвременния прочит на архивни документи, разкриващи механизмите и институционалните лостове, чрез които се осъществява екранната пропаганда. Идеологическият канон е експониран през преплитането на няколко наратива. Те са свързани с институциите, заглавията, пропагандните практики, контактните зони между отделните изкуства и киното, „играчите“ – активните личности, които са участвали или са били въввлечени в целия процес на социално-емотивно-филмово инженерство.

Всичко това предполага и засилен интердисциплинарен подход, в който гл.ас. Деян Статулов отлично се е справил. Книгата е впечатляваща именно с концентрираното си съдържание – трудът обхваща в същината си 4 много сериозно разработени глави (може и да кажем 6 ако броим увода и заключението), Библиографията е съставена с прецизен подбор на 125 източника, сред които и много архивни материали. А както знаем – с архив се работи трудо- и времеемко.

Към научния апарат трябва да добавим и над 160 бележки под линия, които внасят допълнителни разяснения и уточнения. В крайна сметка се е получила една много важна и знакова книга за българското кинознание, която 30 години след демократичните промени се осмелява да разкрие до голяма степен (както подчертава и авторът – без претенция за изчерпателност) ключови аспекти от монопола на БКП върху културното битие на страната. Особено приносен момент е опитът да се разкрие едновременно провала и успехът на пропагандната линия в киното ни чрез разглеждането на различни практики, институции, държавни програми като „1300 години България“, процесите на насилствено асимилиране на мюсюлманските общности, манипулацията на историята.

Изключително интересно е изследователското решение на д-р Статулов да обърне разказа за триадата власт-пропаганда-кино чрез широкомащабния анализ на документалния филм „Дишай“ , на реж. Юрий Жиров, от 1988 г. като прецедент на реализация, показ и асанкциониране.

Останалите публикации на гл.ас. Деян Статулов показват всъщност апробирането на хабилитационния труд, защото до някаква степен са интегрална част от монографията. Но пък ясно си личи как е вървял процесът на анализ и съответните текстове са намерили своето разширение, прецизиране и доуточняване в хода на един

по-обемен киноведски труд.

Сред научните трудове, с които кандидатът участва в конкурса бих искала да подчертая студията: **Филмово разпространение, показ и фестивален живот в България в посттоталитарна среда. – В: Щрихи към новото българско кино, Институт за изследване на изкуствата, БАН (2021, ISBN:978-619-7619-18-8, 52-101).**

Намирам, че и тази студия е особено приносна и пионерска в цялостното текстово битие на изследователя Статулов. Хронологичната рамка, в която е разположен анализа от 1990 до 2020, но в историческата част все пак се маркират и най-важните акценти от социалистическия показ. Картината на преход към нов социален конструкт е особена динамична и по отношение на филмовото разпространение и фестивални форуми. Кандидатът много прецизно е изследвал всички линии на обществено-политическия, икономическия и културен живот през посттоталитарните десетилетия за да се фокусира върху спецификата на малко изследвана тема: прехода на планов към пазарен модел в прокатните практики. В тази доста голяма студия са включени и интервюта (като Приложение) с водещи организатори на утвърдени филмови фестивали и панорами в България през годините, както и гледните точки на някои от участниците във филмови прожекции през периода. А това ще остане и като ценен документ за идните поколения изследователи, които дано изследват след 2020 година фестивално-разпространителския показ в България.

Към реквизитите на научната дейност – гл.ас. Статулов е цитиран автор в над 10 публикации, участвал е в различни международни и национални конференции. Всичко това прави видима и артикулируема научната продукция на кандидата.

III. Научно-приложна дейност:

Освен изследователската си работа трябва да подчертая , че Деян Статулов е един от най-разпознаваемите в общественото културно пространство оперативен кинокритик. Активната му дейност е видима в различни телевизионни рубрики и регулярното подържане на сайта Киното.бг. Като автор публикува и в разнообразни печатни медии – като списание Л(Еуропа, Култура, Кино и пр.

Реализирал е и авторски продукти в областта на изкуствата – името му стои зад колективни и индивидуални проекти. Сред тях са: „Киноистории помежду“ (Изложба в Регионален исторически музей – София. Откриване – 25 ноември 2021); „Цензурираните филми: зад кадър“ (Изложба във филмотечно кино „Одеон“ – София.

Откриване – 10 ноември 2022); Изложба „Васил Гендов. Живот между театъра и киното“, зала "Архиви" на ДА "Архиви", ул. Московска 5. Откриване - 07.12.2021.

Кандидатът активно се включва и в проекти на звено Сектор Екранни изкуства.

Висока оценка на труда му дадена и чрез наградите на Съюза на българските филмови дейци – приз „Васил Гендов“ – 2022. През 2023 предходната му монография бе отличана като ярко постижение от Общото събрание на учените на ИИИЗк.

Извън киното Деян Статулов от години работи и с деца само че в сферата на театралното изкуство – той е ръководител на труппа „Фантазия“ към гр. Ихтиман. Негови възпитаници дори са вече студенти в НАТФИ „Кръстьо Сарафов“ именно заради дългогодишната си подготовка в театралната студия, ръководена от кандидата.

Лични впечатления от кандидата:

Познавам Деян Статулов още от 90-те години на ХХ в., когато следваще Кинознание в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“. Винаги е бил всеотдаен към киното, колегите, задълбочен и прецизен в селекцията на панорамите, които е подготвял, безпристрастен като оценител и в различни художествени комисии, отстояващ аргументирано и професионално мнението си. Работата му с архивите е последователна и вдъхновяваща с трудолюбието и търпението.

Всичко това ми дава категорично и без съмнение основание да кажа, че гл. ас. Деян Статулов притежава всички необходими качества да заеме академичната длъжност „доцент“. Гласувам ЗА и предлагам на Научния съвет на ИИИЗк да избере кандидата без колебания.

София, 08.10.2023

Проф. д-р Андроника Мартонова, ИИИЗк- БАН